

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАКАЗ
МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

22.04.2011

м. КИЇВ

№ 220

*Про затвердження Концепції
душпастирської опіки у
Збройних Силах України*

З метою забезпечення права на свободу совісті та віросповідання, вдосконалення механізмів задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України, визначення методологічних і методичних засад цієї діяльності, створення в майбутньому інституту військового духовенства (капеланства) у Збройних Силах України

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Концепцію душпастирської опіки у Збройних Силах України, що додається.
2. Наказ розіслати до окремої військової частини.

Міністр оборони

України _____

М.Б.ЄЖЕЛЬ

_____ **ЗАТВЕРДЖЕНО**

Наказ Міністра оборони України

22.04.2011 р. № 220

КОНЦЕПЦІЯ

душпастирської опіки у Збройних Силах України

1. Загальні положення

1.1 Держава, в особі Міністерства оборони України, забезпечуючи дотримання свободи совісті та віросповідання військовослужбовців, гарантованої Конституцією України, та церква (релігійні організації) у сфері забезпечення духовних потреб віруючих, спрямовують свої зусилля на організацію системної роботи з налагодження душпастирської опіки у Збройних Силах України.

Відповідно до статті 35 Конституції України, яка гарантує право на свободу світогляду та віросповідання, статті 21 Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації", яка визначає, що командування військових частин надають можливість військовослужбовцям брати участь у богослужіннях і виконанні релігійних обрядів, а також до норм міжнародного гуманітарного права розпочалася діяльність, спрямована на забезпечення душпастирської опіки з боку церкви (релігійних організацій) військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань.

З 1996 року в різних конфесіях починають формуватися напрями діяльності щодо задоволення духовних потреб військовослужбовців, призначаються відповідальні за дані напрями, створюються відповідні структури.

Після 2004 року почалась активізація військово-церковного співробітництва. Продовженням стало видання Міністром оборони України директиви від 21 квітня 2006 року № Д-25 "Про впорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України". Цей документ підштовхнув до системної діяльності у цій сфері.

У свою чергу це призвело до утворення 1 листопада 2008 року в структурі Департаменту гуманітарної політики Міністерства оборони України сектору роботи з релігійними організаціями.

1.2. Міністерство оборони України спільно з сімома конфесіями, віруючі яких служать у Збройних Силах України, 10 листопада 2008 року підписало "Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних Сил України" (далі – Меморандум).

Для налагодження ефективнішої співпраці релігійних організацій, вироблення єдиних підходів до впровадження інституту військового капеланства 29 квітня 2009 року наказом Міністра оборони України від 17 березня 2009 року № 115 було створено Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України.

Виходячи з положень зазначеного Меморандуму та намірів сторін щодо об'єднання зусиль у здійсненні практичних заходів, спрямованих на поетапне впровадження у Збройних Силах України ефективної системи душпастирської опіки та створення інституту військового духовенства (капеланства), приймається Концепція душпастирської опіки у Збройних Силах України (далі – Концепція).

1.3. Концепція має забезпечити поглиблення системної співпраці Збройних Сил України та церкви (релігійних організацій), вдосконалення нормативно-правової бази, організаційної, наукової, освітньої та інших видів діяльності структурних підрозділів центрального апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, органів військового управління у сфері задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України.

2. Визначення термінів

2.1. Військовий священнослужитель (священик, капелан, душпастир, імам) – особа, уповноважена своєю конфесією здійснювати душпастирську опіку віруючих військовослужбовців, які належать до цієї конфесії, та тих, хто добровільно прийшов до нього.

2.2. Душпастирська опіка військовослужбовців – вид пастирського служіння конфесії, спрямований на духовну опіку та задоволення релігійних потреб військовослужбовців і працівників Збройних Сил України, які, з огляду на характер виконуваної ними військової служби, у той чи інший спосіб зазнають обмежень у вільному сповіданні своєї релігії та потребують духовної опіки.

2.3. Конфесія – це Церква чи релігійне об'єднання, яке характеризується віросповідною, богословською, ієрархічною та обрядовою складовими.

2.4. Уповноважений за душпастирську опіку військовослужбовців – представник відповідної конфесії, уповноважений її керівництвом на участь у державно-конфесійних відносинах, пов'язаних із здійсненням душпастирської опіки у Збройних Силах України, та на координацію діяльності військових священнослужителів цієї конфесії.

3. Мета, принципи та завдання душпастирської опіки військовослужбовців

3.1. Головна мета душпастирської опіки військовослужбовців – забезпечити задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України.

3.2. Душпастирська опіка військовослужбовців здійснюється виходячи з таких принципів:

- забезпечення конституційних прав громадянина на свободу світогляду і віросповідання;
- рівності усіх конфесій, віруючі яких проходять службу у Збройних Силах України, у можливостях задоволення релігійних потреб віруючих;
- пріоритетності бойової підготовки під час планування та проведення заходів душпастирської опіки військовослужбовців;
- невтручання священнослужителів у діяльність командування військових частин (підрозділів);
- невтручання військового командування у внутрішні справи релігійних організацій і міжконфесійні відносини;

- поваги, толерантного ставлення до представників інших конфесій та один до одного;
- недопущення прозелітизму, під яким розуміються будь-які дії, за допомогою яких здійснюються спроби збільшити кількість власних віруючих за рахунок послідовників інших конфесій;
- узгодження всіх питань щодо використання будівель та приміщень, які збудовані (відновлені, пристосовані) для виконання культових потреб на території військових частин, містечок, військових навчальних закладів, шпиталів тощо, на основі толерантного ставлення до представників інших конфесій.

3.3. Завдання душпастирської опіки:

- навчання віруючих військовослужбовців основам віровчення;
- виховання любові до Бога, готовності до самопожертви заради Батьківщини і ближніх;
- розвиток у військовослужбовців стійких моральних якостей – справедливості, мужності, поміркованості, дисциплінованості, вірності своїм обов'язкам тощо;
- виховання почуття любові до Батьківщини, поваги до загальнолюдських цінностей, культурного та духовного надбання.

4. Структура та організація душпастирської опіки у Збройних Силах України

4.1. Організація, координація та здійснення душпастирської опіки у Збройних Силах України здійснюється на таких структурних рівнях:

- Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України;
- уповноважені за душпастирську опіку військовослужбовців від кожної окремої конфесії;
- військові та місцеві священнослужителі, призначені відповідною ієрархією до задоволення релігійних потреб своїх віруючих.

4.2. Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України діє для забезпечення співпраці різних конфесій і сприяє практичній реалізації становлення інституту військового духовенства (капеланства) в Україні в межах повноважень, визначених Положенням про Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України, затвердженим наказом Міністра оборони України.

4.3. До функцій Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України, зокрема, відносяться:

- визначення напрямів розвитку інституту військового душпастирства (капеланства) в Україні;
- розроблення пропозицій щодо врегулювання окремих питань діяльності військових священнослужителів;
- забезпечення співпраці представників різних конфесій під час здійснення душпастирської опіки у Збройних Силах України;

- сприяння міжконфесійному діалогу та формуванню спільної позиції конфесій у державно-конфесійних відносинах, пов'язаних із душпастирською опікою у Збройних Силах України;
- представлення спільних інтересів військових священнослужителів різних конфесій перед органами військового управління, Міністерством оборони України, іншими органами виконавчої влади;
- вироблення загальних принципів виховної діяльності серед віруючих військовослужбовців Збройних Сил України, методи та способи її здійснення тощо;
- організація навчальних програм для кандидатів на виконання функцій військових священнослужителів, а також для тих, хто вже здійснює душпастирську опіку у Збройних Силах України;
- координація облаштування культових приміщень та місць для служіння на землях оборони;
- узгодження порядку спільного користування приміщеннями, наданими для потреб військового душпастирства, та іншим майном релігійного призначення, а також участі у військових урочистостях та інших заходах;
- розгляд спірних питань, стеження за дотриманням міжконфесійних домовленостей і рішень у практичній діяльності військових священнослужителів;
- подання рекомендацій вищій ієрархії конфесії про притягнення до дисциплінарної відповідальності військового священнослужителя у разі грубих порушень з його боку міжконфесійних домовленостей та рішень Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України, а також у разі проповідування міжконфесійної ворожнечі, провокацій своїми діями релігійної нетерпимості та використання у війську методів прозелітизму в релігійній діяльності серед військовослужбовців;
- облік військових священнослужителів;
- вирішення інших питань, пов'язаних з координацією душпастирської опіки у Збройних Силах України.

4.4. Кожна конфесія, яка бере участь у здійсненні душпастирської опіки військовослужбовців, визначає Уповноваженого за душпастирську опіку військовослужбовців.

4.5. Уповноважені за душпастирську опіку військовослужбовців від різних конфесій координують свою співпрацю через Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України.

4.6. Уповноважений за душпастирську опіку військовослужбовців:

- несе відповідальність перед вищою ієрархією своєї конфесії за організацію та здійснення душпастирської опіки;
- займається безпосередньою координацією діяльності військових священнослужителів серед військовослужбовців та членів їх родин, які належать до конфесії, яку він представляє;
- організовує роботу військових священнослужителів своєї конфесії таким чином, щоб налагоджувати діалог та, у міру можливостей, конструктивну співпрацю з військовими священиками інших конфесій – з метою недопущення міжконфесійного напруження у

місцях здійснення душпастирської опіки;

- є відповідальним за ведення списку (реєстру) військових священнослужителів своєї конфесії.

4.7. Військовими священнослужителями можуть бути представники тих церков та релігійних організацій, які є членами Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій та Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України.

4.8. Військовий священнослужитель має право:

- відправляти богослужіння й інші релігійні служби та обряди у визначений час та у відповідному місці;
- у встановленому порядку перебувати на території військової частини (підрозділу) чи в іншому місці здійснення душпастирської опіки;
- використовувати приміщення та майно, призначені для потреб душпастирської опіки;
- організовувати святкування у військовій частині релігійних свят;
- брати участь в облаштуванні місць проведення богослужінь та інших релігійних обрядів;
- звертатися зі скаргами до вищого командування з приводу порушень прав військовослужбовців на свободу совісті та віросповідання;
- давати поради та рекомендації командирам щодо релігійних питань, брати участь у виробленні рішень у цій сфері;
- організовувати добровільну допомогу малозабезпеченим сім'ям військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, хворим та госпіталізованим військовослужбовцям тощо.

4.9. Військовий священнослужитель повинен:

- у своїй діяльності керуватися Конституцією України та законами України, приписами своєї релігії (церковного права) та нормами етикету військового священнослужителя;
- толерантно ставитися до вибору тих військовослужбовців, які не сповідують жодної релігії, та не примушувати нікого до участі в релігійних обрядах (церемоніях);
- з повагою ставитися до представників інших конфесій, утримуватися від заяв чи дій, які можуть провокувати релігійну неприязнь, нетерпимість, ворожнечу серед військовослужбовців;
- дотримуватися військового розпорядку шляхом узгодження певного часу для заходів душпастирської опіки;
- дотримуватися норм режиму таємності та збереження державної таємниці відповідно до законодавства України;
- під час здійснення душпастирської опіки додержуватися законодавства України і правопорядку;
- дотримуватися встановлених правил спільного використання культового майна та місць для служіння.

4.10. Форми діяльності військових священнослужителів у процесі забезпечення душпастирської опіки військовослужбовців:

- організація і здійснення релігійних обрядів;
- організація та впровадження навчальних програм з основ віровчення та моралі;
- обладнання, відновлення, будівництво місць для богослужіння, призначених для потреб військовослужбовців;
- організація відвідування військовослужбовцями місцевих храмів, розташованих поблизу місць дислокації військових частин (підрозділів);
- участь у складанні присяги військовослужбовців;
- здійснення морально-патріотичного виховання військовослужбовців на засадах національно-історичних традицій українського народу;
- проведення спеціальних морально-виховних програм (антиалкогольної, антинаркотичної, проти самогубств, розлучень, з дитячого виховання тощо);
- душпастирська опіка хворих військовослужбовців;
- організація надання ритуальних послуг під час поховання військовослужбовців Збройних Сил України, осіб, звільнених з військової служби, та ветеранів війни;
- допомога виконавчим органам сільських, селищних, міських рад, органам виконавчої влади в утриманні військових кладовищ, військових ділянок на кладовищах, військових братських та одиничних могил;
- інші завдання, пов'язані з духовною та морально-виховною складовою життєдіяльності Збройних Сил України.

4.11. Військовий священнослужитель, призначений для здійснення душпастирської опіки військовослужбовців – віруючих своєї конфесії, є підзвітним за свою діяльність перед Уповноваженим за душпастирську опіку військовослужбовців цієї конфесії, одночасно перебуваючи в ієрархічній підлеглості регіональному керівництву своєї конфесії.

4.12. Діяльність військового священнослужителя припиняється в разі відкликання керівництвом його конфесії та коли це обумовлено вимогами законодавства України.

4.13. Військові священнослужителі допускаються до здійснення душпастирської опіки з дозволу командування відповідної військової частини (підрозділу) на підставі:

- ініціативи військовослужбовців або працівників Збройних Сил України, які мають право порушити перед командуванням військових частин (підрозділів) чи гарнізонів питання про надання можливості отримати душпастирську опіку з боку військового священнослужителя їхньої конфесії;
- клопотання Уповноваженого за душпастирську опіку військовослужбовців кожної окремої конфесії про призначення відповідного військового священнослужителя для певної військової частини (підрозділу) чи гарнізону з метою здійснення душпастирської опіки віруючих військовослужбовців, які несуть службу на відповідній території.

4.14. Військові священнослужителі координують свою діяльність з командуванням військових частин (підрозділів), з якими узгоджують:

- душпастирські заходи – з планом бойової підготовки частини та розпорядком дня;
- організацію проведення богослужінь, релігійних свят та інших релігійних заходів;
- організацію облаштування місць для служіння та культових відправ;
- розповсюдження серед військовослужбовців релігійної літератури та іншої друкованої продукції.

4.15. Командування військових частин (підрозділів):

- сприяє у задоволенні релігійних потреб військовослужбовців та в реалізації їх права на душпастирську опіку з боку військових священнослужителів;
- не обмежує право військовослужбовців на душпастирську опіку з боку військового священнослужителя тієї конфесії, до якої вони належать, у разі якщо у цій військовій частині здійснюється душпастирська опіка представником іншої конфесії, що може розцінюватись як сприяння у здійсненні прозелітизму в релігійній діяльності;
- сприяє взаємодії між військовими священнослужителями різних конфесій, які здійснюють душпастирську опіку у відповідній військовій частині (підрозділі).

4.16. За неможливістю у військовій частині (підрозділі) задовольнити духовні потреби військовослужбовця – віруючого іншої конфесії, командування та визначений військовий священнослужитель зобов'язані організувати зустріч віруючого з військовим чи місцевим священнослужителем відповідної конфесії або в інший спосіб надати максимальне сприяння у задоволенні духовних потреб військовослужбовця.

5. Підготовка та облік військових священнослужителів

5.1. Кожна конфесія самостійно забезпечує загальну богословську підготовку військових священнослужителів у відповідних духовних навчальних закладах – духовних академіях, університетах, теологічних факультетах, семінаріях, медресе тощо.

5.2. Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України спільно з Міністерством оборони України розробляє спеціальний навчальний курс (програму) для підготовки військових священнослужителів.

5.3. З метою узагальнення даних про військових священнослужителів кожна конфесія окремо веде облік військових священнослужителів відповідно до встановленої форми.

5.4. Облікові дані військових священнослужителів визначаються Радою у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України відповідно до пропозицій з боку Міністерства оборони України.

5.5. На запит Міністерства оборони України до керівництва конфесії Уповноважений за душпастирську опіку військовослужбовців подає відомості про військового священнослужителя для укладення з ним угоди про здійснення душпастирської опіки у певній військовій частині (підрозділі) на постійній основі та зарахування до персоналу Збройних Сил України.

5.6. Уповноважені за душпастирську опіку військовослужбовців надсилають командуванню військових частин (підрозділів) список військових священнослужителів, які визначені кожною окремою конфесією здійснювати душпастирську опіку військовослужбовців у відповідних гарнізонах, військових частинах чи підрозділах Збройних Сил України.

5.7. Міністерство оборони України створює власний список військових священнослужителів, які здійснюють душпастирську опіку в певній військовій частині (підрозділі).

6. Місця для душпастирського служіння

6.1. Основними об'єктами, де здійснюється душпастирська опіка військовослужбовців, є:

- органи військового управління;
- військові частини та окремі підрозділи;
- військові шпиталі;
- військові навчальні заклади;
- місця компактного проживання сімей військовослужбовців.

6.2. З дозволу військового командування члени сімей військовослужбовців та працівники Збройних Сил України, у разі неможливості задовольнити свої релігійні потреби в інший спосіб, також можуть користуватися послугами та культовими спорудами військових священнослужителів, які здійснюють душпастирську опіку військовослужбовців Збройних Сил України.

6.3. Порядок користування культовими спорудами (храмами, каплицями, молитовними будинками та кімнатами) на території військової частини (підрозділу) встановлюється відповідно до законодавства України.

У разі надання командуванням військової частини (підрозділу) приміщення для відправи культових дій це приміщення може використовуватися військовими священнослужителями для задоволення релігійних потреб військовослужбовців, що служать у військовій частині (підрозділі), які належать до різних конфесій.

6.4. Питання облаштування та функціонування культових споруд на території військових частин (підрозділів) повинні вирішуватися між представниками різних конфесій виходячи з толерантного ставлення один до одного.

6.5. У разі відсутності храму на території військової частини (підрозділу) військовий священнослужитель, за погодженням з командуванням військової частини, може використовувати польовий храм (каплицю, молитовний будинок) чи інше тимчасове місце для служіння.

7. Очікувані результати реалізації цієї Концепції

Впровадження цієї Концепції:

- дозволить узгодити позиції релігійних організацій, віруючі яких служать (працюють) у Міністерстві оборони України, органах військового управління, військових частинах, закладах, установах та організаціях Збройних Сил України, щодо майбутнього інституту військового духовенства (капеланства);

- визначає конкретні вимоги до представників церкви (релігійних організацій) щодо їхньої діяльності серед військовослужбовців Збройних Сил України.

Директор Адміністративного департаменту

Міністерства оборони України

генерал-майор

В.О.ГЕОРГІЄШ

Інститут релігійної свободи, м.Київ

www.irs.in.ua

Джерело: Міноборони України